

¹ Autorii sunt afiliați Facultății de Istorie, Universitatea din București.

CUVÂNT ÎNAINTE

Poșta Română, în istoria sa îndelungată, a reprezentat un stâlp de comunicare și un mijloc vital de schimb de informații în România. În ciuda obstacolelor, Poșta Română și-a adaptat serviciile de fiecare dată în ultimii 161 de ani și a contribuit continuu la evoluția istoriei naționale.

Poșta nu a fost doar un mijloc de transmitere a mesajelor și bunurilor, ci și un pilon esențial în comunicarea socială. În diferite etape ale trecutului țării, scrisorile au servit ca mijloc de exprimare a nemulțumirilor și de contestare a guvernării.

În timpul perioadei comuniste, Poșta Română a avut un rol complex, fiind sub supravegherea strictă a Securității, ceea ce a dus la monitorizarea și controlul corespondenței. Cu toate acestea, românii au găsit modalități de a-și exprima opoziția și nemulțumirile prin intermediul Poștei, servind și ca un mijloc de luptă împotriva opresiunii.

Lucrarea prezentată de autori prin acest articol expune rolul Companiei și felul în care „instituția poștaşului” a fost o verigă în mașinăria de supraveghere comunistă. Asta pentru că în anii '70 – '80, obsesia regimului de a controla populația devine paranoia, astfel intrând în vizor întreaga corespondență, de la scrisori și cărți poștale, până la telegrame și colete. Prin descrierea modului în care regimul comunist înțelegea să violeze secretul corespondenței, lucrarea accentuează tocmai magnitudinea acestui colos numit Poștă, care a trezit atât de mult interesul epocii.

Poșta Română a fost un element cheie în istoria României pentru că a jucat și rolul de mesager al adevărului românilor, ajutând la exprimarea opoziției în fața regimului opresiv. Această perspectivă cuprinzătoare ilustrează rolul complex și evoluția Poștei Române în societatea românească de-a lungul secolelor, subliniind importanța sa în istoria națională.

Valentin Ștefan,

directorul general al Companiei Naționale "Poșta Română"

Istoria a consemnat, în bună parte din cazurile documentate, tipurile de comunicare și de mesaje la nivel macro între continente, cetăți, regate, instituții, comunități și, la nivel micro, între indivizi. Cu toate acestea, cunoașterea despre punțile de comunicare, despre mesagerii sau curierii purtători ai mesajului vital în diferite momente cheie ale istoriei ne este insuficientă, cu atât mai mult despre spațiul românesc. Cu toate că există câteva lucrări sau studii dedicate apariției și dezvoltării serviciilor poștale la noi², totuși, ne lipsește o istoriografie mai generoasă care să ofere atât publicului larg, cât și celui de specialitate, evenimente, elemente de reper și transformare instituțională desfășurată pe parcursul ultimilor secole, coroborând fondurile arhivistice ale diferitor instituții la nivel național și local și alte tipuri de surse disponibile.

Încă din perioada medievală avem consemnate în diferite registre ale spațiului românesc nevoia de transmitere a unor informații, bani sau alte bunuri. Absența unui astfel de serviciu organizat și centralizat, lipsa unei infrastructuri, a unor rute scurte și sigure au reprezentat obstacole semnificative în acest proces lent al comunicării. De aici a apărut și nevoia ca transmiterea mesajelor să fie un serviciu structurat și gestionat de către o entitate capabilă, fie instituțională sau privată. Dacă până la sfârșitul secolului al XVI-lea sursele epocii fac referire la curierii precum „lipscanii” sau „călărașii”, de la mijlocul secolului al XVII-lea începem să observăm o extindere a serviciului poștal prin apariția releelor de poștă, cunoscute mai degrabă ca menziluri, în Țara Românească și Moldova, iar în Transilvania o ramificare a drumurilor comerciale.³

Începând cu anul 1775, în Țara Românească statul a preluat cheltuielile și organizarea poștelor. În ciuda războaielor sau a vicisitudinilor economice, serviciile poștelor au continuat să funcționeze, iar începând cu secolul al XVIII-lea să se ramifice tot mai mult.⁴

² Constantin Minescu, *Istoria Poștelor Române*, București, Imprimeria Statului, 1916; C. Enulescu, *Organizarea transporturilor poștale și presei în mediul rural*, București, Editura Transporturilor și Telecomunicațiilor, 1964; Marcel Dănescu, *Dicționar filatelic*, Craiova, Editura Sport-Turism, 1979; Gheorghe Enciu, *Poșta și telecomunicațiile în România*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1984.

³ A se vedea studiul de caz despre organizarea serviciului poștal în Ploiești între 1775-1864 realizate de Dorin Stănescu disponibil pe site-ul Muzeului Virtual Ploiești: https://muzeuvirtualploiesti.cimec.ro/?page_id=126

⁴ Vezi și articolul „Din cărțile de altădată: Istoria Poștelor Române”, disponibil pe site-ul *Historia*: <https://historia.ro/-sectiune/general/din-cartile-de-altadata-istoria-postelor-romane-569411.html>

În anul 1862 era înființată Direcția Generală a Poștelor, iar în anul 1864, Alexandru-Ioan Cuza a decis unirea serviciului poștal cu cel telegrafic – această decizie fiind una dintre etapele cheie ale poștei române.

Foto_1_Vremea_23.04.1933_p8 bis

Desigur, cronologia evoluției Poștei Române cuprinde până la mijlocul secolului al XX-lea un volum generos de reglementări, decrete, congrese care au pus bazele instituționale ale serviciului poștal român căruia considerăm că i s-ar cuveni atenție și spațiu de analiză distincte. Însă, scopul acestui articol este de a ne concentra atenția asupra activității Poștei Române, cu precădere în cea de-a doua jumătate a secolului al XX-lea, în special în relaționarea cu alte instituții ale statului, dar și în raportarea față de societate în perioada comunistă. Mult mai aplicat, ne vom referi la trinomul instituțional Poștă-Securitate-cetățeni/societate.

Într-un studiu complex despre natura cuvintelor, limbajului și al lucrurilor, Michel Foucault nota că limbajul este depus în lume și face parte din ea, face parte din „marea repetiție a similitudinilor și semnăturilor”, iar cuvintele sunt enigme de descifrat de către oameni.⁵ Nu ne propunem să exemplificăm și să analizăm definiții, taxonomii ale limbajului și comunicării, ci doar să subliniem rolul acestuia ca mijloc de existență, conviețuire sau de rezistență. O îndelungată parte a istoriei, din lipsa unei diversități de mijloace sau instrumente de comunicare, mijlocul cel mai des utilizat a fost cel al comunicării scrise, adesea sub forma scrisorilor. Atât în contextele formale, cât și informale, în registrul cotidian și intim al indivizilor, scrisorile au reprezentat o practică socială cu multiple valențe sociale, culturale, politice sau personale.⁶

⁵ Michel Foucault, *Cuvintele și lucrurile*, București, Editura RAO, 2008, p. 91.

⁶ David Barton, Nigel Hall (ed.), *Letter Writing As A Social Practice*, Philadelphia, John Benjamins Publishing, 2000.

Foto_2_Tara noastra_an XII_nr 294_16.04.1933_p2

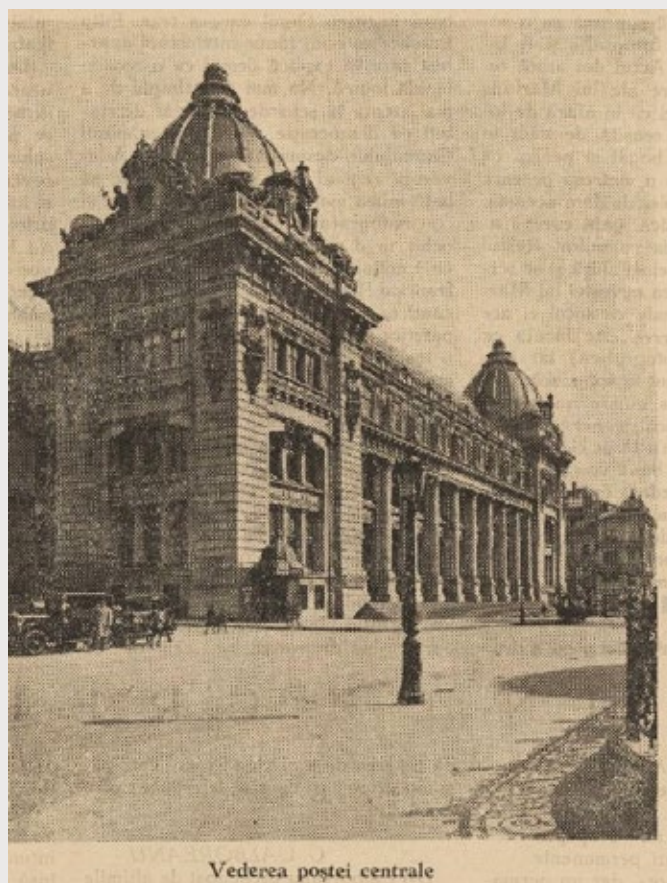
Practica unei corespondențe scrise în cadrul regimurilor comuniste este un indicator ce poate fi analizat pentru a identifica, dintr-o altă perspectivă, raporturile dintre individ și stat.

De aceea, punctăm existența a două categorii: scrisorile trimise de către indivizi către statul comunist⁷ și cele dintre indivizii aceleiași comunități. Cele două tipuri de comunicări traduc mesaje și raportări diametral opuse. În cele ce urmează, ne propunem să ne concentrăm atenția asupra celei de-a doua categorii, cea a scrisorilor și comunicării scrise a diferitor cetățeni români care și-au exprimat nemulțumirile, contestarea față de forul comunist conducător de la București într-un cadru confidențial și intim, dar al căror secret asupra corespondenței le-a fost încălcat de apanajul instituțional care ar fi trebuit să le garanteze acest drept.

În arhivele Consiliului Național pentru Studiarea Arhivelor Securității (ACNSAS) există un volum impresionant de documente fie colectate, fie emise de către diferitele departamente ale Securității în materie de monitorizare instituțională și socială. De pildă, am putut identifica instrucțiuni privind asigurarea securității valorilor în serviciile poștale, tabele nominale privind cetățenii români cu drept de acces la documente cu caracter secret care aveau legături de corespondență cu cetățeni străini și persoane care au folosit serviciile poștale și „căsuțe poștale” pentru realizarea unor legături considerate „suspecte”; rapoarte privind informațiile obținute de Unitatea

⁷ Pentru cazul românesc a se vedea Mioara Anton, Laurențiu Constantiniu, *CEAUȘESCU ȘI POPORUL! Scrisori către „iubitul conducător”* (1965-1989). Târgoviște, Cetatea de Scaun, 2016, iar pentru spațiul sovietic vezi Sheila Fitzpatrick, „Supplicants and Citizens: Public Letter-Writing in Soviet Russia in the 1930s” în *Slavic Review*, vol. 55, nr. 1 (Spring, 1996), pp. 78-105.

Specială „S” din interceptarea corespondenței unor lucrători români plecați în străinătate în interes de serviciu; note privind articole ostile la adresa regimului comunist din România apărute în presa occidentală. De asemenea, rapoarte despre confiscarea de cărți poștale considerate materiale de propagandă occidentală, sau despre verificarea corespondenței cetățenilor și rapoarte din teritoriu privind starea de spirit a angajaților Poștei Române.⁸

Foto_3_Vreemea_23.04.1933_p8

Un astfel de material documentar scoate la lumină complexitatea inter-instituțională, amploarea acțiunilor regimului comunist și modurile în care palierul societal a interacționat sau reacționat cu/față de mijloacele represive comuniste. La fel ca în alte instituții, adaptarea sau gestionarea noii realități de după 1948 a însemnat și în cadrul serviciilor poștale cooperare, rezistență sau contestare. De pildă, în anul 1949 în zona Vrancei s-a format una dintre organizațiile de rezistență anti-comunistă cele mai active, „Organizația „Vlad Țepeș II”.

⁸ De pildă, Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (în continuare ACNSAS), Fond Documentar, Dosar 1146, 1754, 17062, 17063, 2646/11, 2938/78, 3269, 3271 ș.a.

În iulie 1950 au declanșat o insurecție în Bârsești și au ocupat sediile poștei, consiliului popular și miliției. Însă, autoritățile au înăbușit rapid această acțiune, iar cei implicați au fost fie arestați alături de familiile lor, fie executați.⁹ Printre cei implicați îl menționăm pe Constantin Manoliu, dirigintele poștei din Bârsești care a fost arestat și condamnat la moarte, fiind executat în ianuarie 1952 conform sentinței nr. 725/18 iulie 1951 în penitenciarul din Galați.¹⁰

Una dintre obsesiile regimului comunist a fost controlul total al populației prin orice fel de mijloc, inclusiv utilizând toate instituțiile statului, chiar dacă acest lucru însemna direct denaturarea rolului și activității acestora. Poșta Română, una dintre instituțiile importante ale statului român de-a lungul timpului, a ajuns să fie o verigă în sistemul de supraveghere comunist, mai ales că o bună parte a populației utiliza serviciile acestora în păstrarea legăturii cu cei apropiați.

Din analiza documentelor păstrate în arhiva Securității, putem observa că aceasta se ocupa de interceptarea scrisorilor, coletelor, a telegramelor persoanelor urmărite, precum și a manifestelor, memoriilor și a scrisorilor de protest și, desigur, de identificarea și anchetarea expeditorilor. Astfel, era dezlănțuit de multe ori un întreg aparat de urmărire, prin care autorii unor scrisori nu doar că intrau în vizorul Securității, dar de multe ori erau supuși unor privațiuni, menite să îi izoleze față de comunitate și grupul de prieteni.

Foto_4_www.cnsas.ro

⁹ Vezi Organizația „Vlad Țepeș II” Vrancea, disponibil: <https://www.memorialsighet.ro/organizaia-vlad-epe-ii/>

¹⁰ Vezi: <https://www.memorialsighet.ro/familia-manoliu-din-barseti-vrancea-2/>

În cadrul Securității, au funcționat pe întreaga durată comunistă unități speciale care s-au ocupat de corespondența din România, fiind în strânsă legătură cu modul de funcționare a Poștei. În acest sens, menționăm că au existat următoarele unități: Direcția „F” (1951- 1952), Direcția Filaj și Corespondență (1952-1955), Serviciul „F” (1956- 1967), Direcția XII (1967-1968), Direcția IX (1968-1972), Direcția VI (1972-1973) și Unitatea Specială „S” (1973-1989).¹¹

Indiferent de numele pe care l-a utilizat, această unitate avea în vedere verificarea corespondenței persoanelor care erau suspecte pentru regim astfel că, în anii 1950-1960, se axau cu precădere asupra celor care erau percepuți ca „inamici” ai regimului, printre care membri ai fostelor partide politice, „sioniști”, legionari, membri ai cultelor religioase. Acest lucru se va schimba, paranoia regimului ducând ca, în perioada 1970-1980, să intre în vizor întreaga corespondență, incluzând scrisori, cărți poștale, telegrame, colete, atât la nivel național, cât la nivelul corespondenței internaționale.

Direcțiile pe care lucrătorii Unității „S” trebuiau să le urmeze erau:

* Urmărirea atentă a memoriilor, manifestelor și a scrisorilor, precum și identificarea autorilor acestora, care urmau să intre sub o strictă supraveghere. Multe dintre materialele de protest erau redactate pe materiale precum cărți poștale, în plicuri închise, cu adresa clară către destinatar, pentru a se pierde printre celelalte, pe foi volante, pe fițuici. Numeroase manifeste erau împărțite în timpul unor evenimente mari, precum congrese, alegeri, vizitele unor personalități străine. Lucrătorii Unității „S” trebuiau să fie atenți, mai ales la plicurile sigilate, la câteva criterii: de pildă, dacă acestea erau trimise mai multe simultan (puteau include transmiterea unui mesaj către mai mulți destinatari), la adresa expeditorului, dacă era una fictivă sau nu, sau chiar la amplasarea timbrelor.¹² Scrisorile expediate în străinătate erau analizate cu atenție, mai ales că puteau conține manifeste împotriva regimului, iar una dintre destinațiile finale era Radio Europa Liberă. Multe dintre scrisorile de protest erau realizate ca scrisori obișnuite dar, de cele mai multe ori, erau fără adresa expeditorului sau cu una fictivă. De asemenea, cei care doreau să trimită astfel de scrisori, foloseau ocaziile unor vizite în țară, în concedii sau deplasări de muncă, în speranța că nu vor putea fi detectați.

¹¹ Cristina Anisescu, Silviu B. Moldovan, Mirela Matiu, „Partiturile” Securității, București, Editura Nemira, 2007, p. 494.

¹² Ibidem

* Ținerea sub control a corespondenței persoanelor aflate pe lista persoanelor urmărite de către Securitate. De multe ori, scrisorile erau deschise pentru a se cunoaște conținutul acestora, folosindu-se mijloace specifice, pentru a nu se observa faptul că secretul corespondenței a fost încălcat. De asemenea, au fost situații când, din neglijența lucrătorilor la Securitate, au lăsat în plic adnotările acestora sau traducerea scrisorilor.

* Căutarea mesajelor codate. Paranoia supravegherii comuniste îi determina pe angajații Securității să încerce să identifice mesaje codate, astfel că trebuiau să fie vigilenți și „să depună eforturi susținute pentru a descoperi mijloacele prin care se realiza codificarea mesajului: scriere cu cerneală simpatică, indigoul alb, utilizarea unui cod, a unui cifru etc.”¹³

Mijloacele utilizate de către cei care încercau să transmită mesaje erau de multe ori inovative, motiv pentru care la nivelul Securității erau întreprinse acțiuni ample, prin care doreau să „demaște” trădătorii patriei. „Cerneală simpatică” era uneori folosită cu scopul de a nu lăsa urme vizibile, dar putea fi identificată folosind metode tehnice specifice cum ar fi: anumite medicamente care puteau scoate la iveală scrisul (piramidon), zeamă de lămâie, salivă etc.¹⁴ De multe ori, chiar și textele normale erau supuse unor analize, în speranța descoperirii unor mesaje ascunse, care puteau trece de vigilența organelor Securității. De asemenea, timbrele erau sub supravegherea Securității, deoarece au fost cazuri în care au descoperit pe spatele acestora mesaje transmise sau chiar microfilme. Mai mult decât atât, era analizată și poziția acestuia pe scrisoare și chiar imaginea de pe timbru.¹⁵

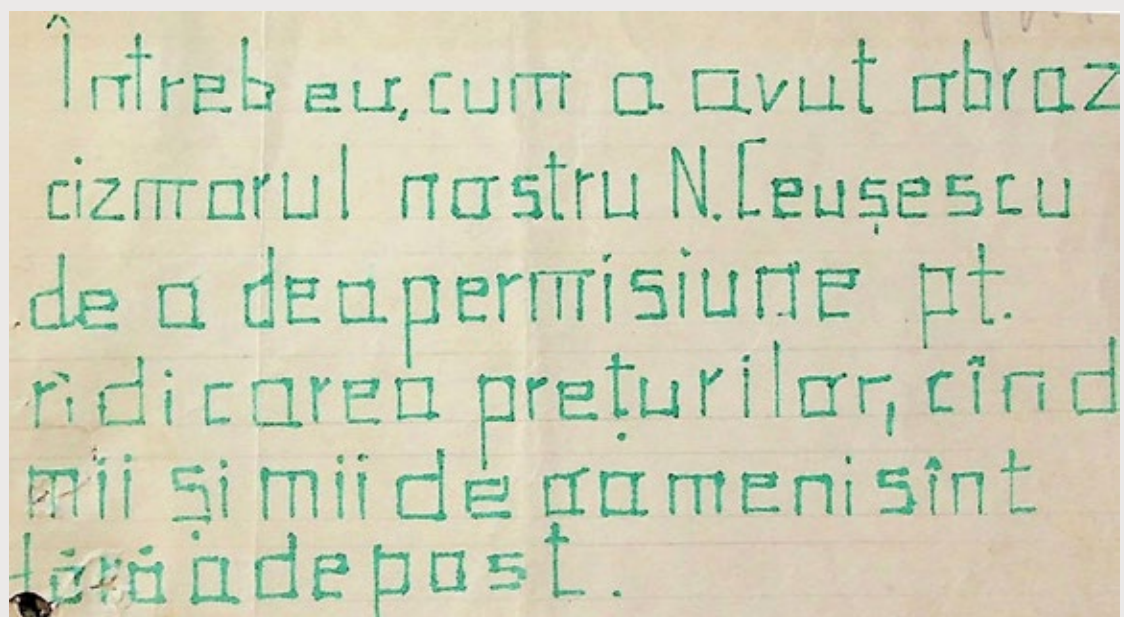
Odată cu înființarea Unității „S”, aceasta făcea parte din Comandamentul pentru Tehnică Operativă și Transmisiuni (C.T.O.T.). Era formată din șapte servicii: Serviciul I (interceptare grafotehnie), Serviciul II (control trimiteri poștale interne), Serviciul III (control trimiteri poștale externe), Serviciul IV (control trimiteri poștale externe), Serviciul V (obiective, evidență și punere în interceptare, probleme prioritare), Serviciul VI (laborator) și Serviciul VII (înscrieri).¹⁶

¹³ Denisa Bodeanu, *Controlul și cenzura secretă a corespondenței* în Virgiliu Țărau (coord.), *Învățând istoria prin experiențele trecutului: cetățeni obișnuiți supravegheați de Securitate în anii '70-'80*, București, Editura CNSAS, 2009, pp. 93-103.

¹⁴ *Ibidem*

¹⁵ Cristina Anisescu, Silviu B. Moldovan, Mirela Matiu, „Partiturile” Securității..., pp. 503-512.

¹⁶ Liviu Țăranu, *Pe luna decembrie nu mi-am făcut planul... Românii în „epoca de aur”. Corespondență din anii '80*, Târgoviște, Editura Cetate de Scaun, 2012, p. 19.

Întreb eu, cum a avut obraz
cizmorul nostru N. Ceuseșcu
de a de a permisiune pt.
ridicarea prețurilor, cînd
mii și mii de oameni sînt
lără a de post.

Foto_5_www.cnsas.ro

În una dintre directivele interne, Unitatea „S” avea următoarele atribuții: „Unitatea specială «S» și unitățile corespondente din teritoriu, în procesul muncii specifice, depistează și rețin toate categoriile de trimiteri poștale în al căror conținut sunt vehiculate idei și concepții potrivnice intereselor statului nostru, acțiunile respective fiind semnalate unităților centrale și teritoriale de securitate pe profile de muncă iar, de la caz la caz, acestora le vor fi înaintate spre informare și materiale în original”.¹⁷ De asemenea, erau explicate regulile pe care trebuiau să le urmeze cei care lucrau cu scrisorile, pentru a evita riscul scoaterii acestora prea mult din circuit sau chiar a pierderii lor. De multe ori, analiza corespondenței dura prea mult, ceea ce putea ridica suspiciuni asupra procesului de supraveghere. Astfel, se prevedea: „dacă în termen de 24 ore de la trimiterea materialului de către organul S, central și teritorial, nu se va primi răspunsul unității beneficiare, acesta va fi repus în circuitul poștal”, iar „aprobarea pentru reținerea materialelor ce interesează organele de securitate se va da de către locțiitorii șefilor unităților centrale și ai Securității Municipiului București, iar la nivelul unităților teritoriale de către șefii securităților județene”.¹⁸

¹⁷ Instrucțiuni nr. D/00159 / 20.04.1985 privind regulile de muncă pentru manipularea și exploatarea materialelor obținute din sursa „S” în A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 7929, vol. 402, f. 4.

¹⁸ *Ibidem*, ff. 2-4.

Cei care erau în vizorul organelor de Securitate ca suspecti aveau în mod automat și corespondențele verificate. De pildă, rechizitoriul din iunie 1970 al inginerului Bubulac Artaxerxe Corneliu-Ioan din București consemnează că acesta a avut încă din anul 1968 „manifestări ostile la adresa orânduirii social-economice și de stat” de când i s-a respins cererea de a pleca definitiv alături de familia sa în Statele Unite.¹⁹ Într-o astfel de situație disperată, din dosarul întocmit acestuia, reies demersurile și acțiunile de a găsi o soluție de a pleca din țară, inclusiv prin încercarea de a contacta diferite instituții sau organisme occidentale și chiar amenințări cu acțiuni care să denigreze imaginea regimului de la București. Pentru a ilustra acest aspect, redăm un pasaj mai generos din rechizitoriul întocmit pe 1 decembrie 1970:

„[...] «Aprobarea plecării noastre constituie un abuz de putere, care Ne transformă în sclavi autorităților de stat. Sîntem hotărîți să întreprindem tot ce e omeneste posibil pentru a părăsi această țară în care demnitatea noastră este batjocorită prin transformarea noastră în sclavi.»

În aceeași telegramă inculpatul a inclus expresiile:

«Ne vom adresa tuturor organismelor internaționale, presei mondiale, organizațiile românești de peste hotare, pentru a înfățișa starea de batjocură în care am ajuns.»

Cu ocazia cercetării penale efectuate în cauză, Bubulac Artaxerxe Corneliu Ioan a recunoscut și situația că în cursul lunii noiembrie 1969 a redactat și multiplicat un «memoriu», pe care l-a expediat pe adresa unor firme din S.U.A. și Anglia, cu mențiunea că acesta să ajungă în posesia unor delegații din cadrul O.N.U., «pentru a cunoaște cumplita noastră tragedie.»

În conținutul «memoriului», inculpatul a făcut afirmații calomnioase la adresa conducerii statului nostru, textul respectiv fiind comentat de postul de radio «Europa Liberă», la 3 decembrie 1969, prilej cu care s-a făcut mențiunea că scrierea s-ar fi difuzat unui număr de 25 țări membre ale O.N.U.

La percheziția domiciliară, au fost găsite în locuința lui Bubulac Artaxerxe Corneliu Ioan Copiile telegramelor și «memoriului» expediate de acesta. [...]»²⁰

¹⁹ A.C.N.S.A.S., fond Informativ, dosar 701/1970, f. 153

²⁰ *Ibidem*, f. 154.

"NU"

lăsați România pe mâinile
rușilor căci vom ajunge la
"Cehoslovacia"

făcît asupra mea cu scopul
peralegitiiz 29.11.1969
P. P. P. P.

Tovarāsi!

Nu vā lāsați cālcați în picioare
de clica lui "Ceaușescu"

făcît asupra mea cu scopul
peralegitiiz 29.11.1969
P. P. P. P.

187

Din dosarul acestuia reiese că a introdus în fiecare plic pe care l-a trimis firmelor din Statele Unite sau Marea Britanie câte o notă explicativă cu instrucțiunea ca memoriul să fie trimis către O.N.U. și către publicațiile americane sau britanice. Se menționează și că inginerul a mai declarat faptul că „în cursul lunii mai 1970 a trimis din nou tot pe calea poștei un număr de 8 plicuri, care conțineau câte o scrisoare de revenire la memoriu, prin care solicita Organizației Națiunilor Unite să facă intervenții pe lângă Statul român, pentru a obține aprobare de plecare definitivă din țară. Și de această dată a expediat plicurile pe adresa aceluiași firme, iar acestea la cererea sa urmau să le reexpedieze la O.N.U.”²¹

Un alt aspect pe care l-am identificat în acest caz a fost cel al unei practici des utilizate de către regimul comunist în anii 1970 și 1980 de a îi acuza pe cei care contestau regimul de diferite afecțiuni psihice pentru a îi discredita și decredibiliza. Spre exemplu, este consemnat că „în timpul cercetărilor s-a apreciat că inculpatul ar manifesta tulburări de natură psihică și s-a dispus ca acesta să fie supus unor expertize”. Comisia de expertiză „a constatat că discernământul inculpatului era absent atunci când a comis faptele, că numitul prezintă pericol și ar fi necesară internarea lui într-un spital de specialitate.”²² În cele din urmă, după o altă expertiză s-a ajuns la concluzia că inculpatul „nu are tulburări de conștiință sau discernământ, sub acest aspect fiind în deplinătatea facultăților mintale și ca atare are capacitatea penală și poate fi tras la răspundere.”²³

Unitatea „S” la care făceam referire anterior avea la nivelul fiecărui județ biroul, care prelua munca de supraveghere a corespondenței. Istoricul Liviu Zgârciu a realizat o analiză a activității Biroul „S” de la nivelul județului Alba, prin care prezintă faptul că, la începutul anilor 1980, la nivelul județului existau patru centre locale, Alba Iulia, Aiud, Sebeș și Blaj, având un total de 12 ofițeri de securitate care efectuau această muncă.²⁴ Pe lângă cadrele de la Securitate, mai exista un număr de 63 de colaboratori, surse sau informatori, folosiți pentru a putea stabili identitatea expeditorilor sau pentru a culege informații despre aceștia.

²¹ *Ibidem*, Consiliul Securității Statului, Inspectoratul de Securitate al Municipiului București, nr. 0071811 din 09. 07. 1970, f. 12.

²² A.C.N.S.A.S., fond Informativ, dosar 701/1970, f. 155.

²³ *Ibidem*.

²⁴ Vezi: <https://adevarul.ro/stiri-locale/alba-iulia/biroul-s-al-securitatii-cerberul-din-oficiile-2101352.html>

Biroul „S” își avea activitatea în sediile Poștei, iar pentru a vedea amploarea fenomenului de supraveghere, doar în primele trei luni ale anului 1980, un număr de 728 de persoane din județul Alba au intrat sub lupa Securității, ca urmare a corespondenței: „Organele informativ-operative au cerut pentru interceptare pe trimestrul I un număr de 728 de elemente pentru care au fost interceptate 8.629 scrisori. Din aceste materiale au fost extrase 248 note”²⁵

MINISTERUL DE INTERNE
INSPECTORATUL JUDEȚEAN ALBA
SERVICIUL I
NR. 005772 DIN 22.11.1983

STRICT SECRET
RA. UNIC

SE ALBA IULIA

Către, Biroul Serviciul „S”

Referenț: mijloacele specifice de care dispune unitatea pentru a
ne trimitte date despre:

Numele OCNA Mures prenumele MDA localitatea str. 11 apt

In mod deosebit interesant natura relatelor în corespondența obținută cu
S. 9-Fajinos; 7 - hugy; 7 - Reghin; pentru lito
de forat cult quo-cablic; comentarii cu caracter des no no

Ce date ne cunosc cu privire la folosirea acestui mijloc în scopuri dugu
noase

Datele obținute să ne fie trimise la ind 131 / ME telefon

care va ține legătura operativă cu dvs. în această problemă.
Măsurile speciale ce urmează a fi luate CF

Termen de urmărire de la 01.12.1983 până la 31.05.1984

Foto_6_www.cnsas.ro

Analiza realizată la nivelul Unității „S” cuprindea de multe ori extrase din corespondența celor supravegheați, scoțând în evidență, de cele mai multe ori, lipsurile la care erau supuși cetățenii. Redăm câteva fragmente dintr-un astfel de raport:

²⁵ Raportul din 5 aprilie 1980, realizat la nivelul Biroului Special „S” din Alba Iulia, accesat: <https://adevarul.ro/stiri-locale/alba-iulia/biroul-s-al-securitatii-cerberul-din-oficiile-2101352.html>.

„1981 februarie 1, București.

Informare cu extrase din scrisori în care autorii își exprimă nemulțumirea față de situația existentă în aprovizionarea populației din provincie cu produse de consum și energie electrică, față de unele măsuri întreprinse pe linia reorganizării anumitor sectoare din economie, dorința de a părăsi țara din motive de ordin economic ori diverse aspecte generatoare de insatisfacții personale.

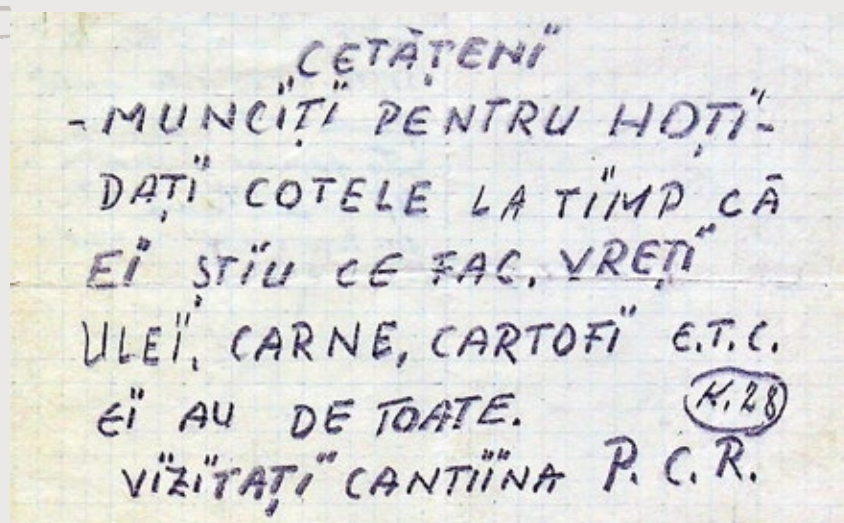
Ministerul de Interne Departamentul Securității Statului
C.T.O.T. – Unitatea Specială «S» Nr. 00373397 din
01 februarie 1981

[Rezoluții]:
13.02.81

Tov. Gl. [A.] Bordea
Să se exploateze cum trebuie și la Dir. I și de alte unități.
[Iulian] Vlad36
C 7/ 17 II 1981

Să fie văzut numai de șefii de servicii Col. [semnătura
indescifrabilă]

Strict Secret Ex. nr. 1

CETĂȚENI
- MUNCIȚI PENTRU HOȚI -
DAȚI COTELE LA TÎMP CĂ
EI ȘTIU CE FAC, VREȚI
ULEI, CARNE, CARTOFI E.T.C.
EI AU DE TOATE. (428)
VĂZITAȚI CANTIINA P.C.R.

Informare

privind unele comentarii din care rezultă starea de spirit
în diferite locuri și medii

Prin mijloace specifice, Unitatea specială «S» intră zilnic în posesia unui număr de circa 45-50 materiale, din conținutul cărora rezultă o serie de comentarii referitoare la stări de lucruri și fenomene considerate ca necorespunzătoare în viața economico-socială a țării noastre.

În majoritatea acestor comentarii, autorii își exprimă nemulțumirea față de situația existentă în aprovizionarea populației din provincie cu produse de consum și energie electrică, îndeosebi în orașe mai mici și în mediul rural. Alte comentarii abordează unele măsuri întreprinse pe linia reorganizării anumitor sectoare din economie, dorința de a părăsi țara din motive de ordin economic ori diverse aspecte generatoare de insatisfacții personale.

Raportăm că unii autori dau comentariilor lor o notă ironică, tendențioasă, la adresa realizărilor din țara noastră, acestea fiind destinate în special unor persoane din străinătate.

Redăm mai jos, selectiv, unele comentarii:

1. Aprovizionarea:

- Varciag N. din Baia Mare [...] către Varciag M. din S.U.A.:

«... Aici este penurie mare de alimente, iar particularii vând la un preț triplu. Acesta este adevăratul nivel de trai ridicat (ridicați sunt doar banii de la populație!). Nivelul de trai este foarte scăzut, lucru ce duce la îmbolnăvirea populației. Cu cât fac mai mulți ani în minerit, cu atât mă simt mai necăjit. Acestea sunt aspecte din raiul comunist. Aici totul merge prost, și din ce în ce mai rău, iar noi suntem prinși ca în cuie, fără să facem ceva. Suntem ținuți ca să luăm parte la toate neajunsurile. Aici n-ai timp să lupți decât pentru existență. Tot ce se întâmplă rău în țară se mușamalizează (de exemplu explozia de la Livezeni: au murit câteva zeci de oameni, iar presa și radioul tac; arată doar ce se întâmplă peste hotare!))».

Caz semnalat la I.J. Maramureș

- Galghe M., din comuna Cordon, sat Pildești, jud. Neamț către Apolline Maria din Franța:

"...Viața s-a scumpit foarte mult la noi și ducem lipsă de alimente. La sate nu se mai aduce pâine, iar uleiul și zahărul se dau pe ouă, dar nu se găsesc. Pentru cei care au lucrat la câmp nu s-a mai dat nici sfecă. Lumina electrică ne-o stinge în fiecare seară la ora 18.00 tocmai atunci când trebuie să gătim. Gazul se dă tot pe ouă. La oraș laptele se vinde pe tichet, căci s-au omorât oamenii la cozi, și-au dat cu sticlele în cap de au ajuns unii prin spitale..."

2. Reorganizări

- O persoană neidentificată din Buzău către Moise Luca din Libia:

"... Lucrurile stau prost la noi în țară. S-au dat afară muncitori de la toate întreprinderile. De la Ionel s-au dat afară 700 șoferi și de la întreprinderea ta s-au dat afară. Țăranii se dau afară cu grămada, mai ales cei care fac naveta. Este ordin ca toți țăranii din întreprinderi să plece la colectiv. O să vezi când vei veni în țară..."

3. Emigrări

- Heltner Regina, com. Brateiu, [...] jud. Sibiu, către Heltner Georg din R.F. Germania:

"...Aici merge din ce în ce mai greu, nu găsim alimente de trebuință zilnică cum este zahărul sau pâinea. Se zice că mergem din ce în ce mai bine, dar pe de altă parte tot poporul vrea să plece. Trebuie să lăsăm totul aici și să plecăm..."

Caz semnalat la I.J. Sibiu

²⁵ Raportul din 5 aprilie 1980, realizat la nivelul Biroului Special "S" din Alba Iulia, accesat: <https://adevarul.ro/stiri-locale/alba-iulia/biroul-s-al-securitatii-cerberul-din-oficiile-2101352.html>.

- Klein Hermine, com. Dupuş [...], județul Sibiu, către Schneider Hedwig din R.F. Germania:

«... Noi facem tot ce-i posibil ca să plecăm. Este foarte greu aici. Trebuie să muncești tot timpul și de primit, nici cel puțin alimente nu ai de unde. Ne rugăm în fiecare zi ca Dumnezeu să ne ajute să plecăm de aici...».

Caz semnalat la I.J. Sibiu

4. Diverse

- Bogai Ferenc, Deva, Micro 15 [...], jud. Hunedoara, către Domokos Geza din București [...]:

«.... Cu toții auzim la radio și citim în presă că în țara noastră toți cetățenii pot să învețe în limba lor maternă. De exemplu, școala nr. 3 din Deva are două clase în limba maghiară la fiecare an de vârstă, dar spre regretul nostru, la clasele 5-8, motivându-se lipsa de cadre, o bună parte din materii este predată de învățători care nu cunosc limba maghiară. Ce fel de limbă maternă mai poate fi asta? La altă clasă s-a dat ca dirigintă profesoara de limba română. Nici activitatea pionerească nu se desfășoară în limba lor, cu toate că sunt peste 500 de copii. Se mai pot ei numi egali cu colegii lor români? Veniți la Deva ca să vă convingeți personal...».

Notă: Scrisoarea a fost semnată de încă 9 persoane de naționalitate maghiară. Cazul a fost semnalat la I.J. Hunedoara.

Persoanele care au făcut obiectul unor insinuări, manifestări necorespunzătoare sau colportări de zvonuri au fost semnalate autorităților interesate, materialele respective fiind reținute din circuitul poștal.

Comandantul Unității Speciale «S» General maior, Bucur Nicolae.”²⁶

²⁶ ACNSAS, fond Documentar, dosar nr. 13 421, vol. 192, ff. 4-13 apud Liviu Țăranu, *Pe luna decembrie nu mi-am făcut planul...*, pp. 66-73.

JOS CONDUCEREA
R.S.R. EI FURĂ. [512]
PARTIDUL ESTE
DIN HOTI SCOS.
LIBERATEA PRESEI
INCHISĂ

Foto_7_www.cnsas.ro

Una dintre obsesiile cele mai mari ale Securității a fost de-a lungul întregii perioade Radio Europa Liberă, cel mai important opozant al regimului comunist care, deși emitea din străinătate, avea un impact major asupra societății românești. Obsesia asupra Radio Europa Liberă se manifesta și prin dorința regimului de a opri scrisorile care ajungeau pe adresa radioului. Mulți dintre cei care foloseau serviciile Poștei pentru a transmite mesaje erau tineri, atrași de perioada în care Cornel Chiriac realiza celebra emisiune Metronom. O astfel de analiză asupra unei scrisori o regăsim la Inspectoratul de Securitate al Județului Brăila în anul 1971:

„[...] În ziua de 15. X. 1971 a fost difuzată în circuitul poștal al orașului Brăila o scrisoare anonimă cu conținut tendențios la o adresă din R.F.G. a postului de radio «Europa Liberă» cu specificația pentru crainicul Cornel Chiriac. Conținutul scrisorii este scris cu toc rezervor cu cerneală albastră pe 1/2 coală de hârtie semivelină, obișnuită și introdusă într-un plic de 0.07 lei cu francatură de 3.85 lei. Caracterul scrisului ușor evoluat, semitocat o viteză de execuție rapidă, cursiv, folosește în cuvinte litere minuscule tipografice.

După nivelul de compoziție al textului și greșelilor gramaticale rezultă că autorul are o pregătire culturală, se pare că este elev la învățământul de cultură generală.

Întrucât autorul în scrisoare comentează tendențios unele măsuri cu caracter educativ luate de conducerea de partid în cadrul îmbunătățirii activității politico-ideologice, de asemenea scrie și de existența unui așa-numit «Clubul Literal Regal», «The Free Kings' Club» se impune deschiderea Dosarului de Urmărire Informativă cu autor necunoscut. În acest sens, se vor întreprinde următoarele măsuri:

1. Compararea grafică a probelor de scris existente pe linia problemei de tineret cu scrisul din anonimă.

Răspunde: Lt. maj. Șerban Paul

Execută: Lt. maj. Șerban Paul, Plutonier

Termen: 15 XI. 1971 [indescifrabil, n.n.]

2. Compararea grafică a probelor de scris existente pe linie de «Eter» cu caracterele grafice din scrisul anonimei.

Răspunde: Lt. maj. Șerban Paul

Execută: Plut. Smaranda Anastasia

Termen: 10. XI. 1971

3. Se va intensifica munca informativă pe linia problemei «Tineret» cu scopul de a stabili elevii ce audiază emisiunile postului de radio «Europa Liberă» urmând apoi ca scrisul acestora să fie consultat.

Răspunde: Mr. Vartolomeu Policarp

Execută: Mr. Vartolomeu Policarp;

Termen: permanent

După identificarea autorului, acestuia i se va deschide Dosar de urmărire Informativă lucrându-se în cooperare cu Serviciul I.

4. Se va fotocopia scrisoarea în speță urmând apoi a se face trei fișe grafotehnice pentru a se pune în urmărire grafică scrisul din anonimă în circuitul poștal al municipiului Brăila și orașul Făurei.

Răspunde: Lt. maj. Șerban Paul

Execută: Lt. maj. Șerban Paul

Termen: permanent

5. Prin Direcția a IX - a se va legenda reținerea din circuitul poștal a scrisorii anonime în sensul că i se aplica o ștampilă de retur a orașului Munchen din R.F.G.

Răspunde: Lt. maj. Șeban Paul

Execută: Lt. maj. Șerban Paul

Termen: 15 XI. 1971

În funcție de rezultatele obținute, se vor lua măsurile ce se impun. Acțiunea va fi analizată la 1.XII.1971 la conducerea inspectoratului".²⁷

Impactul aceleași emisiuni îl regăsim semnalat și în rapoartele C.T.O.T. Unitatea Specială „S” din Arad în anul 1974. Spre exemplu, într-un raport din 30 octombrie 1974 este semnalat faptul că, încă din anul 1973, în diferite puncte din Arad sunt răspândite fițuici având „conținut dușmănos, prin care autorul anonim instiga tineretul la acțiuni ostile îndreptate împotriva orânduirii socialiste.”²⁸ După aproape un an de investigații, autorul acestor materiale a fost identificat și anchetat. În dosarul său penal într-una dintre declarații a mărturisit că, încă din anul 1966 asculta postul Radio Europa Liberă alături de colegii săi de liceu, „în mod deosebit ascultau emisiunea «Metronom», transmisă la acest post de radio de crainicul Cornel Chiriac, în care se difuzau melodii de muzică ușoară, între care erau comentate unele scrisori cu conținut denigrator la adresa statului nostru, făcându-se referire la așa zisa «lipsă de libertate a tineretului din țara noastră».”²⁹

Tot din dosarul său reiese că exemplul scrisorilor tinerilor români care ajungeau sub diferite forme la sediul radioului Europa Liberă și care erau citite în cadrul diferitor emisii l-a încurajat să organizeze o acțiune de contestare a regimului:

„[...] Audiind postul Europa Liberă la care se transmiteau scrisori trimise de tineri și care aveau un conținut dușmănos, inculpatul ia o bucată de hârtie de scris, format A4, pe care concepe și scrie conținutul manifestului. După recitarea acestuia, care era scris cu stiloul, după cum rezultă din declarația sa, nu i-a plăcut cum arăta și în mod deosebit dacă era afișat. Nu putea să se evidențieze conținutul lui – afișul nu putea să atragă atenția. Deci fiind nemulțumit de faptul că afișul nu va putea fi văzut de

²⁷ ACNSAS, Fond Informativ, dosar nr. 3032, vol. 1, f. 9 apud Denisa Bodeanu, *Controlul și cenzura secretă a corespondenței...*, pp. 92-93.

²⁸ ACNSAS, Fond Informativ, Raport nr. 00332.268 din 30.X.1974, f. 1.

²⁹ *Ibidem*, f. 16.

la distanță și deci nu va putea atrage atenția în forma în care a fost scris ia, mai multe foi de hârtie albă de scris format A4 pe care scrie același conținut, dar folosind o peniță redis ce scrie mai gros și tuș negru. Pentru a scoate în relief conținutul înscrisurilor întocmind, un număr de 6-7 asemenea afișe care erau intitulate «Celor ce iubesc lumina» și care aveau un conținut denigrator la adresa orânduirii socialiste din țara noastră instigând tineretul la acțiuni ostile organizate⁷. Din numărul de înscrisuri (manifeste) concepute și scrise de inculpat, acesta selecționează un număr de 4 (patru) bucăți pe care să le difuzeze în orașul Arad prin lipire pe diferite clădiri.»³⁰

5

MINISTERUL DE INTERNE
DEPARTAMENTUL SECURITĂȚII STATULUI
DIRECȚIA I
Nr. 0051.569 din 11 martie 1989

008678
03 89
STRICT SECRET
Ex. nr. 3

For. Polit. Rom.
Com. for. inst. - v. a. a. a.
Int. v. a. a. a.
cf. C. v. a. a.

S-1 + prop. p. t. p.
Să se inform. a.
activ. cu a. a. a.
el. v. a. a. a.
h. v. a. a. a.
si stabilirea f. v. a. a.

Către,
SECURITATEA JUDEȚEANĂ ALBA
Tovarășului șef al Securității

Se constată că tot mai frecvent cercurile reacționare din străinătate preiau și folosesc în propaganda antiromânească cazurile unor cetățeni români care au cereri de plecare definitivă din țară.

În acest scop antrenează rude sau alte legături, în numele cărora sînt adresate autorităților române așa-zise memorii, proteste și apeluri, în care se aduc acuzații și calomii politicii partidului și statului nostru, ce sînt difuzate prin intermediul emisiunilor posturilor de radio reacționare.

Pentru prevenirea evoluției negative a unor astfel de cazuri asigurați verificarea și analizarea cu operativitate a situației tuturor persoanelor de pe raza de responsabilitate și dispuneți luarea lor în forme organizate de control informativ potrivit competențelor.

În viitor prin grupa centrală "ETERUL", vă vor fi comunicate toate persoanele de pe raza județului aflate în această situație, urmînd ca dumneavoastră pe baza analizei să raportați forma de lucru și măsurile de prevenire stabilite.

³⁰ Ibidem.

Astfel de acțiuni de contestare a regimului nu au fost doar cazuri izolate și nu doar frecvente într-un singur areal geografic, iar pe măsură ce lanțul represiv al regimului a început să se strângă tot mai tare spre finalul anilor '80 acestea nu au încetat. Un alt exemplu ilustrativ în acest sens este cazul unui inginer de la Întreprinderea de Industrie Locală Turdeana care a redactat și expediat prin poștă în diferite localități din țară în perioada 20 octombrie-2 noiembrie 1989 diferite scrisori de contestare a regimului. Reținut de către autoritățile comuniste, acesta a declarat:

„[...] Recunosc că în luna septembrie 1989 am conceput și redactat un înscris în conținutul căruia am făcut afirmații denigratoare la adresa conducerii Partidului și statului nostru și am instigat pe cei care îl vor citi la acte de dezordine și manifestări potrivnice statului nostru. În Vederea multiplicării acestui înscris am folosit file detașate din caiete studentești, pe care le-am cumpărat de la un magazin din Cluj și pe care am scris aproximativ 400 exemplare în seturi de câte 3 folosind în acest scop coli de indigou.

Înscrisurile le-am realizat cu pixul de culoare albastră pe parcursul a mai multor zile din septembrie și octombrie 1989 la locuința mea din Turda. [...]

De asemenea, o parte din aceste înscrisuri le-am realizat la locul meu de muncă, în timp ce ceilalți colegi nu erau prezenți. Toate exemplarele acestui înscris le-am pus în plicuri poștale obișnuite, pe care le-am timbrat și apoi le-am expediat în diferite locuri, pe adresele unor cetățeni din mai multe localități.

Menționez că adresele destinatarilor le-am cules personal din listele de locatari aflate la parterul blocurilor, cu ocazia unor deplasări pe care le-am făcut de regulă în acest scop în diverse localități din afară. [...] În Ziua de 3 octombrie 1989, am plecat de la Câmpia Turzii cu trenul la Baia Mare, Satu Mare, Oradea, Arad, Timișoara, Alba Iulia, din toate aceste orașe notându-mi adresele mai multor cetățeni. Deplasarea am efectuat-o în perioada 3-5 octombrie, timp în care m-am cazat la hotelul Crișul repede din Oradea, în noaptea de 3/4 octombrie și la hotelul Aradul din Arad în noaptea de 4/5 octombrie. La serviciu am figurat în concediu de studii, deoarece sunt în anul IV la Facultatea de Științe Economice din Cluj, cursuri fără frecvență. În același scop în ziua de 9 octombrie 1989, m-am deplasat din Cluj, la Iași,

cu trenul și ajungînd în seara zilei respective, am dormit la hotelul Unirea, iar doua zi, 10 octombrie dimineața am cules adresele mai multor cetățeni din listele de locatari, după care în aceeași dimineață m-am urcat într-un tren care mergea spre Vaslui, unde am coborât. În acest oraș m-am deplasat la mai multe blocuri din zona gării, Mi-am notat adresele mai multor cetățeni și apoi am revenit la gara de unde am luat un alt tren. M-am deplasat la Bârlad [...]

Prezentându-mi-se un număr de 27 file de note și 4 file de caiet tip matematică în care sunt notate adresele mai multor persoane, declar că acestea au fost scrise de mine cu ocazia deplasărilor menționate mai sus. Majoritatea adreselor respective le-am folosit la expedierea plicurilor în care am introdus scrisul cu conținut ostil, conceput și multiplicat în împrejurimile relatate în prezenta declarație.

Expedierea acestor plicuri am făcut-o din diferite localități în care m-am deplasat în perioada 20-24 octombrie 1989, precum și 1 noiembrie 1989.”³¹

Românii vor continua să găsească modalități de a-și transmite strigătul de disperare, într-o Românie tot mai închisă și cenușie, cum era cea a anilor 1980, iar Radio Europa Liberă era tribuna cea mai cunoscută. Mulți încercau să folosească calea clasică prin scrisori trimise prin Poștă, dar cum cerberul, Unitatea „S”, se afla de pază, multe dintre acestea nu mai ajungeau la destinație. Și erau multe persoane care totuși încercau. Astfel, „în perioada ianuarie – septembrie 1986 au fost reținute din circuitul poștal curent 3200 de corespondențe suspecte, cele mai multe fiind adresate Europei Libere”.³² Alții apelau la căi alternative pentru a-și transmite scrisorile, printre care amintim: apelarea la turiști străini care veneau în România, cei care reușeau să călătorească în afara țării, chiar dacă ajungeau doar în țări comuniste, prin micul trafic de frontieră, cu Iugoslavia și Ungaria, prin cetățeni străini care lucrau în țară, majoritatea în ambasadele occidentale.³³

De la persoane simple, până la cei care făceau parte din nomenclatură, Radio Europa Liberă era văzută ca ultimul bastion de luptă cu un regim totalitar, unde drepturile erau încălcate, iar libertatea era un deziderat care nu putea fi atins.

³¹ ACNSAS, fond Documentar, dosar 435, ff. 15-17.

³² Liviu Tofan, *Ne-au ținut în viață. Radio Europa Liberă 1970-1990*, București, Editura Omnium, 2021, p.47.

³³ *Ibidem*, p. 48-49.

Cetățeni români!
 Există o sensă mure de o răpa de epoca minci
 ni, de tirania și incompetența fam. Ceaușescu.
 Avem nevoie în faunța țării de un om de încredere,
 din sfera fam. Ceaușescu. Toți cei care sînt de acord
 cu aceasta, în data de 7 noiemb. să facă grevă, în la
 ora 6 dim. să se adune la demonstrații pașnice în
 centrelor orașelor, mai ales a orașelor ned. de județ.
 Fiti siguri că toți cei care vor încerca să vă oprească sînt
 cei care vă sfidează filnic umblînd pe la uile din
 dor și nu gîsă din gîgul tiraniei. Fiti țări și nu
 să lăsați intimidati.

Foto_g_www.cnsas.ro

Prin acțiunile Securității, scrisorile, parte intimă a conversațiilor la distanță, deveneau expuse, secretul corespondenței nu mai era posibil, într-un regim care își propunea să supravegheze întreaga populație. Simpli cetățeni, din diferite medii sociale și profesionale au utilizat acest instrument, pentru a comunica altor cetățeni, în mare parte necunoscuți, nemulțumirea și contestarea față de un regim care le încălca în mod constant toate drepturile și libertățile. Punând în oglindă documentele produse de diferitele birouri și departamente ale Securității am putut observa cum serviciul și dreptul corespondenței și confidențialității cetățenilor era încălcat în mod constant. Cu toate că la nivelul opiniei publice nu mai era un secret în anii 1970 și 1980 că regimul comunist urmărește, monitorizează și citește corespondențele scrise, mulți nu au fost descurajați să continue să își exprime în scris, atât în țară, cât și în afara granițelor României Socialiste dezacordul față de Partidul Comunist. Poșta a rămas unul dintre cele mai frecventate medii în comunicare și în păstrarea legăturilor la distanță.

